

про природу, суспільство, інформацію, техніку, технологію, мистецтво в межах цього предмета; 2) загальна підготовка учнів засобами ІТ до практичної діяльності і комфортного життя в умовах інформаційного суспільства; 3) формування в учнів наукових переконань, поглиблення міжпредметних зв'язків і заснованого на них цілісного сприйняття світу.

Висновки. Якщо трудове навчання з використанням комп'ютерної техніки розглядати з суб'єктивної (особистісної) сторони, то передбачається реалізація наступної мети, яка нерозривно пов'язана з попередньою: 1) загальний розвиток мислення та пізнавальних здібностей; 2) формування потреб, інтересів і захоплень, забезпечення спонукальних мотивів учнів; 3) формування в учнів здатності до самоосвіти. Зазначена мета вимагає створення відповідного змісту, що включає засоби інформаційних технологій. У зміст трудового навчання в початковій школі повинні включатися знання про інформаційні технології.

Література

1. Дьомін О.А. Наочність як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів: Дис. канд. пед. наук, 13.00.04. — К., 1997. — 190с.
2. Жалдак М.І. Комп'ютер у школі. //Інформатика. — К.: 2001, №3. — С.1-2.
3. Жук Ю.О. Засоби навчання і нова парадигма освіти. // Нові технології навчання: Наук.- метод. зб. — ІЗМН, 1997. — Вип.19. — 296с.
4. Савченко О.Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів. // Початкова школа, №7, 2001. — С.3-6.
5. Старовойт Л.В. Аплікація як засіб всебічного та гармонійного розвитку дошкільників / Л.В. Старовойт// Zbiór raportów naukowych. „Pedagogika. Nauka wczoraj, dzis, jutro (30.05.2015 – 31.05.2015) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. — P.9-11
6. Starovoit, L. V. (2015). Khudozhnye konstruyuvannya z paperu ta kartonu [The artistic design of paper and paperboard]. Vinnytsya: FOP Korzyn D. Ju., 168.

373.2.015.31:7

І.Загороднюк,

здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

I. Zagrodniuk,

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi

State Pedagogical University

ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

INVOLVEMENT OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN IN ARTISTIC AS A MEANS OF ARTISTIC AND AESTHETIC DEVELOPMENT OF PERSONALITY

Анотація. В статті розглядаються особливості залучення молодших школярів в мистецьку діяльність в освітньому процесі. Аналізується методика використання інсценізації пісні. Автор статті вважає, що в процесі роботи над інсценізаціями доцільно використовувати різноманітні методичні прийоми.

Annotation. The article considers the peculiarities of involving junior schoolchildren in artistic activities in the educational process. The method of using the staging of the song is analyzed. The author of the article believes that in the process of working on stagings it is advisable to use a variety of methods.

Ключові слова: молодші школярі, мистецька діяльність, інсценізація пісні, естетичне виховання, фольклорне дійство.

Keywords: junior schoolchildren, artistic activity, staging a song, aesthetic education, folklore action

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими завданнями. В останні роки зросла увага до проблем теорії і практики естетичного виховання як найважливішого засобу формування ставлення до дійсності, засобу морального і розумового виховання, тобто як засобу формування всебічно розвиненої, духовно багаті особистості.

А формувати особистість і естетичну культуру, – відзначають багато письменників, педагогів, діячів культури, – особливо важливо в найбільш сприятливому для цього молодшому шкільному віці. Почуття краси природи, оточуючих людей, речей створює в дитини особливі емоційно психічні стани, збуджує безпосередній інтерес до життя, загострює допитливість, розвиває мислення, пам'ять, волю і інші психічні процеси.

Специфіка кожного виду мистецтва в тому, що воно особливо впливає на людину своїми специфічними художніми засобами і матеріалами: словом, звуком, рухом, фарбами, різними природними матеріалами.

«Концептуальною ідеєю розроблення змісту загальної мистецької освіти є цілісний художньо-естетичний розвиток особистості на основі взаємодії різних видів мистецтва та координації знань, умінь та уявлень, набуття яких необхідне для формування у свідомості учнів поліхудожнього та полікультурного образу світу. – вважає Л.М. Масол – Згідно з державним стандартом предмети мистецтва мають утворювати єдиний наскрізний цикл, спрямований на всебічне неперервне опанування учнями художніми цінностями впродовж усього терміну навчання в школі» [2, с. 35].

Аналіз останніх наукових публікацій. У науково-педагогічній літературі активно висвітлюються різні аспекти інтеграції у навчально-виховному процесі (Г. Батуріна, С. Гончаренко, Р. Гуревич, В. Загвязинський, М. Іванчук, В. Ільченко, І. Козловська, І. Лернер та ін.). Питанням інтеграції мистецтв у процесі художньо-естетичного навчання й виховання школярів присвячені праці Н. Аніщенко, Г. Падалки, В. Рагозіної, О. Рудницької, Г. Тарасенко, Г. Шевченко, О. Щолокової та ін. Набули поширення програми інтегрованих курсів для початкової школи, зокрема варіант інтеграції навчання грамоти, математики, ознайомлення з навколишнім світом для першого класу (М. Вашуленко, Н. Бібік, Л. Кочина); інтегрований курс «Мистецтво» (авторські колективи під керівництвом Л. Масол, О. Щолокової); програма курсу «Художня праця» (В. Тищенко).

Мета статті. Дослідити педагогічні умови залучення молодших школярів в мистецьку діяльність.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі навчання в школі впроваджують комплексний підхід, який знаходить своє відображення в інтеграції навчальних предметів по близьким галузям знань і розробки інтегрованих курсів, а також в епізодичному проведенні інтегрованих уроків за схожими темами з різних предметів. При цьому інтеграція не замінює класичне предметне навчання, а лише з'єднує одержувані знання в єдину систему.

Інтеграція є однією з найперспективніших інновацій, що здатна вирішити чимало проблем системи сучасної початкової освіти. Особливо актуальним є інтегрування міжпредметних знань у початковій школі, оскільки для молодших школярів властиве нерозчленоване сприйняття об'єктів навколишнього світу, без усвідомлення їх історичних ознак. Одночасно ці операції лише формують у напрямку від загального до конкретного [5, с. 5].

Наприкінці чверті учні першого класу беруть участь у більш розгорнутих діях – виставах, інсценізаціях, однією з форм яких є театральна вистава на відомий літературний сюжет. Це може бути фрагмент музичної казки («Рукавичка» та ін.). Робота починається з вибору сюжету, розподілу ролей, створення декорацій, музичного супроводу тощо, в результаті цього учні самостійно усвідомлюють «роль» тих чи інших фахівців у постановці вистави.

Розвиток дослідницького інтересу, допитливості ґрунтується на створенні вчителем можливостей для моделювання творчих ситуацій, пошуку і експериментування з рухами, інтонаціями, атрибутами, декораціями, костюмами. Такі інтегровані завдання найкраще сприяють розкриттю і розвитку творчих здібностей учнів.

Одним з видів синтетичної діяльності, в якій учні вчать використовувати різноманітні виразні засоби у їхньому поєднанні (мова, інтонація, міміка, пантоміма, рух) є інсценізація пісень чи обрядів. Інсценізація є доступним і простим видом сюжетно-рольової гри, яка є провідним видом діяльності для дошкільнят і продовжує мати значення і для молодших школярів.

Інсценізація – це синтез видів мистецтва – художнє слово, танці, пісні та ін. Поєднання різних видів мистецької діяльності одним тематичним змістом створює можливість творчого осмислення й найбільш повного й глибокого відображення теми. Використання виразливих особливостей різних мистецьких мов забезпечує глибоке емоційне переживання дітьми художніх образів. Уміла організація інсценізації пісень чи інших творів дозволяє об'єднати учнів і педагога спільним інтересом, надати можливість здійснювати діалоги у творчому пошуку [3, с. 55]

Уперше інсценізація пісні відбувається у 1-му класі на 6-му уроці «Чарівний ляльковий світ». Упродовж попередніх кількох уроків вчитель може використати вправи, побудовані на фрагментах відомих казок: попроситися у рукавичку, як мишка, жабка, вовк, ведмідь, передати міміку, жести, рухи персонажів. Після цього обов'язково обговорити з учнями, чия інтонація, манера виконання були найбільш вдалимими і чому. Вчитель намагається залучати самих учнів висловлюватись, задаючи запитання спонукально-пошукового характеру: «А як ти думаєш?», «Як вважаєш?», «Якими рухами ти б доповнив імпровізацію Оксани?», «Що найбільше сподобалось у створеному образі і чому?», «Ірина і Тетяна створили образ мишки. Порівняйте їхні манери виконання». У процесі обговорення вчитель має бути надзвичайно тактовним. Фіксація емоційних вражень має відбуватися природно, за умови максимальної доброзичливості з боку вчителя і не перетворюватися на нудне тренування.

Надалі подібні вправи ускладнюються: вчитель пропонує учням інсценізувати невеличкі сценки-діалоги, в яких особливості ситуацій передаються рухами і мімікою. Наприклад, відтворити емоційний стан у тому, як злякалась Червона Шапочка, зустрівши вовка або як розсердився Мийдодір, побачивши невмілого хлопчика та ін. Добре, якщо одну й ту ж сценку розігрують кілька пар дітей. Педагогу не слід акцентувати увагу в кого з дітей вийшло найкраще. Ліпше обговорювати, чия роль була найбільш схожою і чому. Таким чином, у подібних підготовчих вправах учні вчать словесному і пластичному перевтіленню, намагаючись зробити так, щоб інтонація, характер, манера персонажу, легко упізнавалась іншими дітьми.

Підготовчими вправами для інсценізації обрядів і пісень є пісні-ігри (наприклад, «Два півники» тощо). Заданий сюжет полегшує учням завдання: у грі міститься зміст, встановлені відносини між учасниками гри, визначені їхні дії, текст і музика пісні. Однак, надзвичайно важливим є зображення персонажів такими як вони визначаються у творі, з характерними особливостями їхньої поведінки, інтонації, жестів, міміки. Адже, у запропонованих інсценізаціях у першому класі («Ходить гарбуз по городу») ігрові дії подані у готовому вигляді. Їх потрібно втілювати самим учням у міміці, жестах і рухах, оскільки у тексті немає будь-яких вказівок з цього приводу. Тому учням необхідно уявити себе на місці персонажа, перейнятися його почуттями. В інсценізації пісень ініціатива й творчість учнів спрямовані не на створення ігрової ситуації, придумування змісту, а на найкраще зображення і втілення певної ролі. Важливим є якісний результат діяльності учня. Інтерес до виконання ролі інсценізації, що само по собі має виховне значення, підсилюється, якщо учні готують виставу для інших глядачів (батьків, інших дітей).

Працюючи над інсценізацією пісні «Ходить гарбуз по городу», слід зазначити, що, власне, інсценізація не є самоціллю, головним виступає процес творчості вчителя з учнями спільної дії. Робота складається з кількох частин:

- вчитель демонструє пісню;
- проводить короткий діалог з учнями, в якому спонукає їх поміркувати над запитаннями: «Про яку пору року йдеться?», «Що це за Гарбузова родина і чому він називає їх родичами?»;
- розучує мелодію з учнями;
- аналізує поетичний зміст пісні;
- вибір ролей з попереднім обговоренням їхнього характеру, інтонації;
- виконання інсценізації;
- аналіз і обговорення.

У процесі роботи над ролями вчитель звертає увагу на розвиток емоцій і почуттів дітей, розвиває їхнє творче бачення, фантазію, уяву. Він пропонує дітям перед тим, як виконувати свою роль, створити словесний портрет методом «словесного малювання уявити персонаж, продумати його характер, позу, інтонацію, ходу, жести, міміку, навіть костюм і декорації, пофантазувати про його будинок, взаємовідносини з іншими персонажами, придумати його улюблені заняття, страви

тощо, наприклад: «Я уявляю собі велику, бочкасту, жовту диню. Вона кругла, товста і дуже задоволена собою. Диня відчуває себе справжньою господинею, тому й рухається поважно, неспішно, дивиться на інших зверхньо, рухи її плавні, трохи ліниві. А голос «солодкий» і «соковитий», ніби розливає мед». Метод словесного малювання можна доповнити ілюстраціями, створеними учнями на уроці образотворчого мистецтва. Відповідно до задуманого образу, учень виконує і свою сольну партію, самостійно добирає засоби виразності – темп виконання, силу звучання, інтонацію. Слід підкреслити, що у рольових діалогах важливо надати учням свободу у діях, фантазії при розігруванні ролей, виконання яких сприятиме усвідомленню у дітей емоційних станів і характерів людей (радість, подив, страх, злість, сум та ін.) і способи вербального і пластичного вираження. Хоча, можливо, спершу в учнів можуть виникнути труднощі, тоді педагог може взяти на себе виконання певної ролі (наприклад, читати текст від автора), навести приклад її виконання або диригувати учасниками інсценізації.

У процесі роботи над інсценізаціями необхідно використовувати різноманітні методичні прийоми, вибір учнями ролей за бажанням; надання головних ролей не тільки активним, а й боязким дітям; розподіл ролей по карткам (учні самі беруть з рук керівника будь-яку картку, на якій схематично зображено персонаж); програвання ролей парами, групами. Проблеми з невеликою кількістю ролей або ролей негативних персонажів можна долати, використовуючи групову організацію занять, наприклад, введення додаткових ролей, або ж поясненням того, що в інсценізаціях присутні позитивні і негативні персонажі, яких грають у театрі актори, або ж розігруванням негативних ролей викладачем чи лялькою.

Фольклорне дійство – це частина народної культури, що проявляється в різних формах, дія якого найчастіше відбувається в період календарних свят (Різдво, Покрова, Трійця, Вознесіння та ін.), сімейних (іменини, хрестини, весілля та ін.) і обрядів. Практично всі фольклорні дійства пов'язані з прадавнім культом землеробства, врожайності, мають свою тему, ідею, коло образів і дотримуються певної схеми у розкритті сюжету [3, с. 56].

Специфіка проведення фольклорних дійств з дітьми – у їхній педагогічній спрямованості. У обряді переплітається театр, хореографія, реальне життя, що спрямовано на виконання важливого завдання – виховання і навчання дитини, становлення її як самостійної особистості і члена суспільства.

Впродовж 4 чверті учні засвоюють елементи обрядового дійства, елементи хороводних рухів у процесі виконання народних пісень «Вийди, вийди сонечко», «Налетіли журавлі», «Ми кривого танцю йдемо», українські народні пісні - ігри «Голубка», «Соловейко», «А вже красне сонечко припекло», хороводи «Ой, минула вже зима» та ін. Одним з головних персонажів весняних обрядів є птахи, зокрема журавлі. Передача образу журавля, його рухів можуть супроводжувати як процес виконання хороводів (наприклад, під час виконання хороводу, застосовується рух, що імітує політ журавля: учні бігають по колу (переступають з однієї ноги на іншу на носках), розкинувши руки в сторони, як крила і зображають політ журавлів, так і становити окрему частину фольклорного дійства, оскільки ряджені не тільки з'являються на публіці, а ще й демонструють міні-вистави. Вони складаються з появи персонажа в характерному образі (наприклад, журавель поважно виступає, намагається дзьобнути когось з глядачів, тим самим привернути до себе увагу. Він одягнений у кожух навиворіт, з голови у нього стирчить кочерга (голова). Потім ряджений починає говорити або співати зміненим голосом (пищить, кричить, скрипить), щоб його не впізнали. І наприкінці своєї вистави він може запропонувати дітям погратись у рухливу гру або ж танцює сам. Репертуаром ряджених є танок, частівки, танцювальні пісні. Важливе значення має шумове оформлення дійства. Типовою музикою ряджених є голосний шум імпровізованих інструментів: лязкіт, тріск, стукіт відер, сковорідок тощо.

Як правило, до організації розгорнутих обрядів, хороводів, інсценізацій вчитель вдається наприкінці навчального року, коли учні оволодіють певним запасом рухових навичок, досвідом їхнього виконання і використання у власній діяльності, оскільки порівняно легко створювати пластичні і хореографічні образи окремих персонажів (звірів, птахів та ін.), і набагато складніше розгортати сюжет інсценізації або різноманітні хороводні побудови. При цьому вчитель замінює

музичний акомпанемент фонозаписом, під який учні співають, а він показує рухи. Можна звернутися за допомогою до учнів, які найкраще виконують рухи або підготувати кількох учнів заздалегідь.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, діяльність молодших школярів на уроці – це перш за все навчально-пізнавальна діяльність. Але вона може і повинна включати в себе елементи мистецької діяльності, художньої, наукової і практичної. «Наукова» творча діяльність молодших школярів на уроці пов'язана переважно з засвоєнням знань, практична мистецька діяльність – з набуттям способів діяльності (умінь і навичок), художня мистецька діяльність – з розвитком уяви, образного сприйняття дійсності, емоційно-ціннісного ставлення до неї.

Залучення молодших школярів в мистецьку діяльність у початковій школі в освітньому процесі буде ефективним, якщо: буде враховуватись вікові особливості молодших школярів; створення комфортного середовища, що сприяє реалізації мистецької діяльності учнів початкових класів; правильна взаємодія вчителя з учнями на уроках мистецтва сприяє розвитку і підтримці інтересу учнів до навчання, виховання учнів; використанні різноманітних методів та прийомів на уроках в початковій школі .

Література

1. Гримач І. А., Гаврищенко І. П. Інтегровані уроки в початковій школі як одна із форм розвитку творчості молодшого школяра. *Початкове навчання та виховання*. 2015. № 3. С. 2-4.
2. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів. / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
3. Миропольська Н. Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання: Навчальний посібник. / Н. Миропольська, С. Ничкало, В. Рагозіна Л. Хлебникова, В. Шахрай. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 240с.
4. Мішеченко В., Пішун С. Музичне мистецтво в структурі інтегрованих занять в початковій школі. *Молодь і ринок*. 2018. № 6. С. 50-54
5. Ніколенко Л. Т. Нова українська школа: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті. *Початкова освіта*. 2018. № 12, червень. С. 5-7.
6. Семко М.І. Інтегрований підхід до викладання предметів художньо-естетичного циклу. *Молодий вчений*. № 5.2 (57.2).травень, 2018. С. 122-126.

УДК 75.058(477)

М. Зінченко,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
M. Zinchenko,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ПЕТРИКІВСЬКИЙ РОЗПИС ЯК ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS

PETRYKIVKA PAINTING AS PRODUCTS OF SOFT SKILLS DEVELOPMENT

Анотація. У статті розглядаються питання естетичного виховання молодших школярів засобами петриківського розпису; висвітлюються умови розвитку естетичного сприймання молодших школярів та засоби стимулювання різноманітних творчих проявів дитини в шкільному віці.

Abstract. The article considers the issues of aesthetic education of junior schoolchildren by means of Petrykivka painting; the conditions of development of aesthetic perception of junior schoolchildren and means of stimulation of various creative displays of the child at school age are covered.

Ключові слова: естетичне виховання, розвиток, молодші школярі, петриківський розпис, soft skills.

Key words: aesthetic education, development, junior schoolchildren, Petrykivka painting, soft skills.